

לגליון מורה"ב
יש לשלוח בקשה ל-
a.mikta@amikta.co.il

שמעתא עמיקתא

גליון תקנ"ט | ויקרא | תשפ"ג | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובב"א

הלכות מצויות לפסח

בדיקת חמץ

הובתה בליל י"ד

תקנו חז"ל שבתחלת ליל י"ד בניסן בודקים החמץ לאור הנר, בחורין ובסדקין, בכל המקומות שדרך להכניס שם חמץ. [שו"ע (סי' תלא סעי' א)]. וראוי להתחיל ולבדוק בתחילת הלילה (שיש עדיין קצת אור מאור היום), כדי שלא יתראש או שלא ישכח. ואם לא בדק בצאת הכוכבים הולך ובודק כל הלילה. [שו"ע (סי' תלא סעי' א) ומ"ב (סי' ק)]. ועיי' עוד במ"ב (סי' תלב ס"ק יא) שכתב בדעת הרמ"א שצריך לבדוק מיד, כי עיקר המצוה לכתחלה קבעו חכמים בתחלת הלילה.

בחורים וסדקים ולאור הנר

בודקים את החמץ בחורין ובסדקין ולאור הנר. [שו"ע (רס"י תלא)]. ואם אור החשמל דולק בבית בשעת הבדיקה אין צריך לכבותו. [הגרשו"א זצ"ל (שם הגה' יט) ואור לציון (ח"ב פי"ז אות ז)]. ומי"מ המנהג לבדוק לאור הנר ולא להדליק את אור החשמל, ואם יש צורך ידליקו. [מבית לוי (ח"א עמ' כא)]. ומי"מ אם אי אפשר לבדוק בנר יבדוק על ידי פנס חשמלי. [הגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש פסח פ"ה אות א ואת יב)]. והאול"צ (שם אות ח) כתב דאם אין לו נר ישתמש בפנס ולא יבדק על הבדיקה.

מנהג הנחת פתיתים לפני הבדיקה

נוהגים להניח פתיתי חמץ שימצאם הבודק, כדי שלא תהא ברכתו לבטלה. ומיהו אם לא הניח, רשאי לברך על הבדיקה אף אם יש חשש שלא ימצא שום חמץ, כי עיקר החיוב הוא לבדוק אחר חמץ, כדי שאם ימצא יבערנו. [רמ"א (סי' תלב סעי' ב)]. ודעת הגרשו"א זצ"ל (הלכות חג בחג פי"ב גה"ז שבת יצחק פי"ו) שבזמננו שנוהגים לנקות כל הבית לפני זמן הבדיקה, הנחת הפתיתים הוי חיוב מדינא. ועיי' בשע"ש (סי' תלב אות יב)]. ולדעת האר"י ז"ל יש להניח עשרה פתיתים. [מ"ב (סס"ק יג)].

גודל הפתיתים

יש להזהר הרבה שלא יאבד אחד מן הפתיתים. [מ"ב (סס"ק יג)]. ועל כן נכון לדקדק שיהיו קטנים מכזית שאם יאבד א' לא יצטרך לחזור ולבדוק את הבית. [שע"ש (אות ז) וציון לדבריו המ"ב (סס)]. אלא דעיי' לקמן שיש סוברים שיש חיוב לבדוק אפילו על פחות מכזית. ועדיף שהמניח אותם ירשום לעצמו המקומות ששם הם הפתיתים שמא ישכח.

לא בדק בלילה

אם לא בדק בלילה בודק ביום י"ד בברכה. ואם לא בדק ביום י"ד בודק בתוך הפסח בברכה. [שו"ע (סי' תלה סעי' א) ומ"ב (סי' ק)]. ואם לא בדק אף תוך הפסח יבדוק לאחר הפסח ללא ברכה. [שו"ע (שם) ומ"ב (שם)].

בדיקה לפני י"ד

אם בא להקדים לבדוק ביום י"ג לאור הנר, אינו רשאי. ואם עבר ובדק צריך לחזור ולבדוק. [ט"ש (סי' תלא)]. אם בדק ב"לילי" י"ג, י"א שלא יצא ידי חובתו. [ב"ח (שם), ט"ז (סי' ק) א) ועיי"ש בפמ"ג]. וי"א שילצא. [חק יעקב (סי' תלא), פרי"ח (שם ס"ק יא) וגר"א (שם)]. והעיקר כדעה השניה, אלא שיש להמנע מלעשות כן, כי אינו רשאי לברך על בדיקה זו ונמצא מקיים מצוה ללא ברכה. [ח"ק יוסף (שם ס"ק כז) הובא במ"ב (סי' תלג ס"ק א ושע"ש אות ח) וסיים דמימי הרוצה להחמיר יע"ע לחזור ולבדוק ע"כפי לא יברך אף]. ואם משאיר חדר אחד ללא בדיקה מותר לעשות כן לכתחלה, שהרי יברך על בדיקת אותו חדר. [ח"ק יוסף (שם המובא במ"ב (שם) גר"ו (אות ז)]. ועיי' לקמן הדינים השייכים למי שעוזב ביתו לפני זמן הבדיקה.

נוסע לפסח לבית הארחה

הנוסע לפסח להתארח במקום שידוע שלא בדקו שם החמץ כדון, חייב מן הדין לבדוק שם את החמץ. ולכן הנוסע לבתי מלון ובתי ארחה וכדומה, וידוע לו שלא בדקו שם החמץ, צריך לבדוק שם החמץ. [הגר"ש זצ"ל (חוט שני ח"ב עמ' שז אות ט)].

עשיית מלאכה ואכילה לפני הבדיקה

עשיית מלאכה לפני הבדיקה

יזהר כל אדם שלא יתחיל בשום מלאכה עד שיבדוק. [שו"ע (סי' תלא סעי' ב)]. ויזהר אפילו בחצי שעה שלפני זמן הבדיקה. [מ"ב (סי' ק)]. ואם התחיל במלאכה מבעוד יום, דעת השו"ע שאין צריך להפסיק. אולם דעת הרמ"א שצריך להפסיק. [מ"ב (סי' ק)].

ללמוד לפני הבדיקה

אפילו אם יש לו עת קבוע ללמוד, לא ילמד עד שיבדוק. [שו"ע (שם)]. ויש אוסרין ללמוד אף בחצי שעה שלפני זמן הבדיקה, אם לא שביקש מאחר שזיכרנו כשיבוא הזמן. ויש מתירין לענין לימוד אף בחצי שעה שקודם זמן הבדיקה, ורק בהגיע זמן הבדיקה דהיינו צאת הכוכבים אוסרים. [מ"ב (סי' ק)]. ואם כבר התחיל ללמוד מבעוד יום בהיתר, דעת השו"ע (סי' תלא סעי' ב) שאין צריך להפסיק. אולם דעת הרמ"א (שם) שצריך להפסיק.

לומר בברית הכנסת

אף בהאוסרין ללמוד חצי שעה לפני הבדיקה, אינו אלא בלומד בביתו, אבל הלומדים שיעור בביהמ"ד לאחר התפלה מותר, דהלא היא מוכרח בודאי לבא לביתו. ומי"מ אף זה אינו מותר אלא בלומד בלא פלפול, אבל הלומד בפלפול חוששים בכל אופן דלמא אתי לאמשוכי. [מ"ב (סי' ק)].

אכילה לפני הבדיקה

יזהר שלא יאכל עד שיבדוק. [שו"ע (שם)]. וטעימה בעלמא מותרת, והיינו פת כביצה ולא יותר, או פירות ומשקים (שאינם משכרים) אפי' הרבה. [מ"ב (סי' ק) ור"י רלב ס"ק לה]. ומי"מ פירות ושתייה הרבה אינם מותרים רק בחצי שעה שקודם הבדיקה, אבל משהגיע זמן הבדיקה אין נכון לשהות הרבה אף באכילת פירות. [מ"ב (סי' תלא ס"ק ו)].

לא בדק בלילה

מי ששכח לבדוק בלילה, אסור ביום בכל הדברים הנ"ל עד שיבדוק. [מ"ב (סי' ק)].

משיעורי

הרה"ג הרב יוחנן בורגה שליט"א מו"ץ וראש כולל הוראה רמות ב'

מעריב לפני בדיקת חמץ

אותם המתפללים מעריב בזמנו בצבור, יתפללו קודם הבדיקה דטורח לקבצן אחר כך. והמתפלל בביתו יתן לאחר לבדוק והוא יתפלל, שע"י זה יקיים שניהם בזמנם, ואי ליכא אחר יתפלל תחלה. אכן אם הוא רגיל להתפלל לעולם ביחודי, יבדוק תחלה, דכיון שרגיל בכך לא חוששים כ"כ שישכח. וי"א שלעולם יתפלל תחלה, דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. [מ"ב (סי' ק)].

דרכו להתפלל מעריב מאוחר

אם דרכו להתפלל מעריב בשעה מאוחרת, לכולי עלמא אין צריך להתפלל בצאת הכוכבים לפני בדיקת חמץ (אם בידו להתפלל בצבור לאחר מכן). [הגרשו"א זצ"ל (שלמי מועד)]. ותשו"ה (ח"ה סי' רטו). ועיי' משי"כ בה"ש. עמיקתא גליון ל"ח].

נטילת ידים לפני הבדיקה

י"א שטוב שילטל ידיו קודם הבדיקה, והוא רק משום נקיות. [מ"ב (סי' ק)]. ועיי' בפמ"ג (א"א סי' ק) ובגר"ו (אות יב) משי"כ לתת טעם לנטיל' זו. וי"א שאם נטל ידים קודם תפלת ערבית אינו צריך לחזור ולטול. [ערוה"ש (אות א)]. ודעת הגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש פסח פ"ה אות כט) שבבדיקה שאין מברכים עליה אי"צ לטול].

דיני הברכה

ברכה על הבדיקה

קודם שיתחיל לבדוק יברך "אשר קדשנו במצותיו וצונו על ביעור חמץ". [שו"ע (סי' תלב סעי' א)]. ואם התחיל לבדוק בלא ברכה, יברך כל זמן שלא סיים בדיקתו. [רמ"א (שם)]. ואם לא בירך עד שסיים בדיקתו, אם רצונו לברך בשעת שריפת חמץ אין מוחין בידו. [מ"ב (סי' ק)].

הבודק כמה בתים

בברכה אחת יכול לבדוק כמה בתים. (כגון ביתו, משרדו, רכבו וכדו'). [שו"ע (סי' תלב סעי' ב) ומ"ב (סי' ק)]. ויזהר שלא להפסיק בדבור כמבואר לקמן.

אחרים עוזרים לו לבדוק

אם בעל הבית רוצה שיעזרו לו אחרים לבדוק, יכול להעמידם אצלו בשעה שהוא מברך כדי שיצאו בברכתו ויענו אמן על ברכתו, ויתפזרו לבדוק איש איש במקומו על סמך הברכה שבירך. [שו"ע (שם) ומ"ב (סי' ק) ור"י (סי' ט)]. ואם לא שמעו ברכתו, לכתחלה אין לשלחם לבדוק, ומי"מ אם קשה לו לגמור הבדיקה בעצמו יכול לבקש לאחר שישיענו, ואותו אחר אין צריך לברך שכל הבדיקה מצוה אחת היא וכבר בירך הבעה"ב עליה. [מ"ב (סי' ק)].

ממנה שליה

אם בעל הבית אינו בודק כלל ומצוה לאחר לבדוק בשליחותו, אותו אחר מברך, דהוי כשלוחו גם לענין הברכה. [מ"ב (סי' ק)]. ומי"מ משום מצווה בו יותר מבשלוחו על כל פנים על בעל הבית לסייע קצת בבדיקה (ובאופן זה יברך בעל הבית). [מ"ב (סי' ק)].

דיבור בשעת הבדיקה

יזהר שלא ידבר בין הברכה לתחלת הבדיקה. וטוב שלא ידבר בדברים אחרים עד שיגמור כל הבדיקה. [שו"ע (סי' תלב סעי' א) ומ"ב (סי' ק)]. ומי"מ אחר שהתחיל לבדוק רשאי לברך ברכת "אשר יצר", ולענות אמן וברוך הוא ברוך שמו על ברכות של אחרים, וכן יכול לברך על רעמים וברקים. [הגר"ש ואור זצ"ל (מבית לוי ח"א עמ' כב)].

מקומות החייבים בדיקה

מקומות החייבים

כל מקום שמכניסים בו חמץ חייב בבדיקה. ואף מקומות שאין רגילים להכניס בהם חמץ אלא שיש לחוש שמא הכניס לשם חמץ באקראי, צריכים בדיקה. [שו"ע (סי' תלג סעי' א, מ"ב (סי' ק) ג) וכה"ח (סי' תלא אות י)].

ארונות בגדים

ארונות בגדים שמכניסים לשם רק בגדים מכובסים מחמץ, אינם צריכים בדיקה, שאין הדרך להתלבש באמצע סעודה. [הגר"ש זצ"ל (חוט שני ח"ב עמ' שז אות ד)].

ארונות של בגדי תינוקות

ארונות של בגדי תינוקות נחשבים מקום שמכניסים בו חמץ, כיון שהדרך שגם באמצע הסעודה מחליפים בגדי התינוקות כשיש צורך בכך. [הגר"ש זצ"ל (חוט שני ח"ב עמ' שז אות ד)]. והכל לפי הענין.

פירוק מכשירים

אין חיוב לפרק מכשירים, כגון מקרר, תנור, מיקסר וכדומה כדי לברר אם יש חמץ. [הגר"ש זצ"ל (חוט שני ח"ב עמ' שז אות א)]. ואף אם ידוע שיש שם חמץ, אם אין יכול להגיע אליו רק על ידי פירוק הכלי, מספיק לבטלו ואין צריך להוציאו. [עיי' שו"ע (סי' תלג סעי' ח) ומ"ב (סי' ק) כט)].

מחוסן

מחוסן שלפעמים מכניסים לתוכו חמץ, חייב בדיקה, אפילו אם אינו יודע אם יש בו עתה חמץ. [מ"ב (סי' תלו ס"ק יא)]. ואף אם אין רגילים להשתמש בו בחמץ אלא שפעמים נכנס לתוכו באמצע סעודתו כדי לקחת דבר מה, חייב בדיקה. [שו"ע (סי' תלג סעי' א) ומ"ב (סי' ק) יד וטו)].

בדיקת כיסי הבגדים

כיסו הבגדים שלפעמים נותנים בהם חמץ (או שפעמים נופל בהם חמץ, כגון כיס של החולצה כדו'), צריכים בדיקה. [רמ"א (סי' תלג סעי' יא) ומ"ב (סי' ק) מח]. ואם אין לו בית, אע"פ שחייב לבדוק בכיסים מי"מ אינו מברך על בדיקה זו, כמבואר בח"ק יעקב (סי' תלו ס"ק יז) וכן פסק ה"ח"ח (סי' תלג אות צא)]. ומי"מ מספיק לבדוק על ידי מישוש. [הגר"ש זצ"ל (ספר הערות פסחים ח) ושם הלוי (ח"א סי' קלה)]. ואם כבסו הבגדים על חומרים שפוגמים בחמץ מאכילת כלב, א"צ בדיקה. [הגר"ש זצ"ל (חוט שני ח"ב עמ' שז אות ז)]. והכל לפי הענין שהרי פעמים על ידי כביסה רגילה אין החמץ נפגם.

מקום שמשופק אם יש בו חמץ, אם מצויים במקום זה ציפורים או שאר בעלי חיים שאוכלים חמץ, כגון בחצרות פתוחות, אינו צריך לבדוק, כי תולים שאכלהו. אולם במקום שיועד בוודאי שהיה בו חמץ, אף אם מצויים שם בעלי חיים חייב לבדוק, לפי שאין ספק מוציא מידי ודאי. [שו"ע סי' תלג סעי' ז] ומי"ב (סי' כז). ועיי' בכה"ח (א"ת ז) שאם כבדו אותו מקום הוי סייס, ספק אכלהו ספק הלך עיי' כיבוד ואי"צ בדיקה. וי"א שאם בתוך לי יום קודם החג ודאי היה שם חמץ, אף שעתה הוא ספק הרי הוא חייב בבדיקה. [מי"ב (סי' כז) בשם המג"א]. וי"א שדוקא אם יודע שהיה שם חמץ בליל י"ד, או אינו יכול לסמוך על אכילת בעלי החיים, אבל אם יודע שהיה חמץ קודם לכן אין צריך לבדוק. [מי"ב (סי' כז) בשם מקור חיים]. ודין מרפסת שאינה מקורה כדין חצר הני"ל. [הגר"ש"א זצ"ל (הליכות והנהגות על הלכות פסח)].

מכונות

לכתחלה יש לבדוק המכונות שברשותו אור לי"ד על ידי פנס. ומספק אין מברכים על בדיקתה כדון בדיקת כיסים הני"ל. (ויכוחן לפטור בבדיקתה בברכת הבדיקה שבבית). ובדיעה נבדקת ביום י"ד לאור היום. [הגר"ש"א זצ"ל (הליכ"ש פ"ה אות ה)].

משדרים ומקומות עבודה

משדרים ומקומות עבודה, יש להזהר לבדוקם בלילה לאור הנר, כדון בדיקת הבית. אלא אם כן כוללם במכירה לנכר. [הגר"ש"א זצ"ל (הליכ"ש פ"ה אות ד)]. ואם המשדר הוא מקום משותף חל על כולם חובה לבדוקו כמבואר בסמוך, ויש לדאוג שעכ"פ א' יבדוק עבור כולם.

בחורי ישיבה בבדיקת חדרם

בחורים הדרים בישיבה חייבים בבדיקת חדרם, ואם בודקים אור לי"ד יברכו על הבדיקה. [הגר"ש"א זצ"ל (הליכ"ש פ"ה אות יז)]. ואם אינם נמצאים שם בלילה זה, יבדקו בלילה האחרון טרם שובם לבתיהם לקראת חג הפסח ללא ברכה. [נשם (גהה כט)]. ואם שוהים תוך העיר (שנמצא בה הישיבה) לכתחלה צריכים לבדוק בליל י"ד ניסן לאור הנר בברכה (ולא לפני כן ללא ברכה). ומי"מ אם מוכרים חמצם במכירת חמץ אינם חייבים לבדוק (ועיי' התנאים בזה לקמן). ובאופן זה עדיף להתחייב בבדיקה במקום אחר (כגון בבית).

בתי כנסיות

בתי כנסיות ובתי מדרשות צריכים בדיקה מפני שמכניסים בהם חמץ. [שו"ע (סי' תלג סעי' ז) ומי"ב (שם סי' כח)]. ומברכים על בדיקה זו. אלא שמחמת שיש חולקים בזה, הממונה לבדוק יש שם יכוון לכתחלה כשבודק ביתו לפטור גם בדיקה זו. [עיי' במי"ב (סי' תלג ס"ק ז). וכן נקטו הדעת תורה (סי' תלג סעי' ז) והאור לציון (חי"ג פ"ז אות יד)]. ויזהר שלא להפסיק בדבר כמבואר לעיל.

מקומות שניקו לצורך פסח

מקומות החייבים בדיקה שניקו היטב לפני זמן בדיקת חמץ, מנהג העולם בבודקם בשעת הבדיקה דרך העברה בלי חיפוש. [מחז"ק (שם אות ה) הובא בשערי"ת (שם) והמי"ב הוכיח סברא זו בסי' תל"ב (שעה"ש אות יב) בשם הפת"ש בשם עתק הלכה (להג"ר זאב וואלף אב"ד זעטל אורי"ח סי' קכח)]. ובמונניו שלא ישכחם חורים וסדקים ניתן לסמוך על מנהג זה. [הגר"ש"א זצ"ל (הליכ"ש פסח פ"ה אות א ואות יב), והגר"ש"א זצ"ל (חוקת הפסח אות א בהגה ע"ג)]. וכן דעת הגר"ש"א זצ"ל (הלכות חג חג פ"ה הנה" ש' שבת יצחק פ"ו), ועיי' נקט דהנחת הפתיתים הוי חיוב מדינה (עיי' בזה לעיל). ובאור לציון (חי"ג פ"ז אות טו) מחמיר בזה. והארכנו בזה בשמעתא עמיקתא גליון רט"ו].

הגרע עם שכנים העלולים לזרוק במקומות המשותפים

הדר בבנין שיש בו שכנים העלולים לזרוק חמץ במקומות המשותפים (חדר מדרגות, חצר וכדו'), לכתחלה ימכור זכותו במקומות אלו לעכו"ם (אם אין דרכו להשתמש בהם, או יתנה במכירה שיהיה רשאי להשתמש בהם בשעת הצורך). [וכמו"כ ניתן להפקיר מקומות אלו לפני ג' כמי"ש בתשובות והנהגות (ח"א סי' רפ"ט וח"ב סי' ר"א אות י"א)].

חמץ שאין צריך לבדוק אחריו

פירורים שאין בהם כזית (בדיקת ספרים)

י"א שאין חובת הבדיקה אלא לחפש פירורים שיש בהם כזית, אבל פירורים שאין בהם כזית אינם חשובים וממילא בטלים. [פרי"ח (סי' תמד ס"ק ד וסי' תמד ס"ק ז)]. וכן מבואר במי"א (סי' תס ס"ק ב וסי' תמד ס"ק ו וסי' יח)]. ויש מחמירים בזה. [חיי"א (כ"ל קיט אות ו), מחנה ישראל (פלי"ד אות ה) וחזו"א (סי' קטו ס"ק יח)]. ולפי דעה זו יש לבדוק הספרים משום חשש פירורין (או למכרם לעכו"ם). והעיקר כדעה הראשונה. [כן ראה מהמ"ב (סי' תלג שעה"ש לג)]. וכן קדקד מבריו הגר"ש"א זצ"ל (הליכ"ש פ"ה הנה" ז). ועיי' באול"צ (ח"א סי' לב) שהמנהג דלא כחזו"א. ועיי' בשמעתא עמיקתא גליון רט"ז].

פירורים הנמצאים בספקי הרצפה (למחמירים לעיל)

אף לדעת המחמירים שיש חובת בדיקה על פירורים (למחמירים לעיל) חובת בדיקה על פירורים בסדקי הרצפה, כל שאין בחמץ כזית שלם אינו חייב לבערם, דהרי עשויים להדרס. [חזו"א (סי' קכב ס"ק ח)].

דיונים השייכים לאחר הבדיקה

נמצא חמץ לאחר הבדיקה

מצא חמץ בביתו לאחר הבדיקה, אף על פי שיועד בביור שלא היה חמץ זה בביתו בשעת הבדיקה, אינו חייב לבדוק בשנית את כל הבית, ואין לחוש שמא נכנס חמץ נוסף. [הגר"ש"א זצ"ל (הליכ"ש פ"ה אות כב)].

נכנס תינוק עם חמץ במקום בדיק

אם תינוק נכנס לבית בדיק ולחם בידו, אם מצא אחריו פירורים, חזקתו שאכלו, ואלו פירורים שנפלו ממנו בשעת אכילה. [שו"ע (סי' תלג סעי' א) ומי"ב (סי' י"א)]. ודוקא אם מצא פירורים אינו צריך לחזור ולבדוק, אבל אם לא מצא פירורים צריך לחזור ולבדוק, שאין הספק שאפשר שאכלו מוציא מחובת ודאי בדיקה. [מי"ב (סי' ז)].

נכנס עם לחם פחות מכזית

לדעת הסבורים שאין חובת בדיקה על פחות מכזית (עיי' לעיל שכן דעת רוב הפוסקים), אם ראה את התינוק נכנס עם לחם פחות מכזית א"צ לחזור ולבדוק בכל אופן.

לא ראה שהתינוק נכנס עם חמץ

אם לא ראה שהתינוק נכנס עם חמץ, א"צ לחשוש שמא נכנס עם חמץ. [עיי' בשו"ע שם ובגו"כ].

ילד שנכנס עם חמץ במקום בדיק

ילד הני"ל הוא דוקא בתינוק שאין בו דעת, אבל אם יש בו דעת, נאמן לומר שאכלו כולו ואין צריך לחזור ולבדוק. [מי"ב (סי' יז)]. ותינוק שיש בו דעת הוא כבן תשע שנים, ואם הוא חריף אפילו הוא בן שש. [עיי' בתורת חטאת (כ"ל פ"א אות ח), ב"ש"ד (סי' קטו ס"ק יב) ובח"א (כ"ל ס' אות ז)]. והכל לפי חריפותו של הקטן.

לא נמצא כל החמץ ששמר בצד

הניח תשע חתיכות לחם ומצא שמונה וכדומה, אינו צריך לחזור ולבדוק (אלא אם כן היו קשורים יחד), ובתנאי שביטל או יבטל החמץ. [מי"ב (סי' תלט ס"ק טז - יז)].

ביטול חמץ

אף על פי שבדק אחר החמץ שברשותו וביערו, מ"מ חייבו חכמים לבטל החמץ. [מי"ב (סי' תלג ס"ק ח)]. ואף מי שמכר חמצו לעכו"ם, עליו לבטל החמץ. [כך המנהג. והטעם כי על הצד שהמכירה אלא תחול כדון מאיה טעם, עכ"פ החמץ בוטל. ועיי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון קל"ז]. ויש לבטל החמץ מיד אחר הבדיקה. [שו"ע (סי' תלג סעי' ב)]. אלא שבביתול זה מבטל כל החמץ חמץ מהחמץ שמשפיר למחר. [שו"ע (שם) ומי"ב (שם ס"ק ז)]. ויש לחזור ולבטל כל החמץ לאחר שריפת החמץ (לפני שעה הששית שהוא סוף זמן שריפת החמץ). [שם]. ומי"ב (סי' תלג ס"ק י"א)].

מכירת חמץ

ישראל רשאי למכור או לתת במתנה גמורה חמצו לאינו יהודי, אפילו שיועד שלא יגע בו כלל אלא ישמרנו לו עד לאחר הפסח ויחזור ויתננו לו. [שו"ע (סי' תמח סעי' ג)].

על מנת להפטר מהבדיקה

במקום שיש טרחא מרובה מחמת הבדיקה, יש להקל למכור או להשכיר מקום מהמקומות החייבים בבדיקה עם החמץ שיש שם, על מנת להפטר מהבדיקה. [מי"ב בסי' תל"ג (סי' כב). ועיי"ש בסי' תל"ו (סי' לב). ומי"מ אינו ראוי להפטר מחצוה, דהרי מצינו דבעידן דריתחא ענשינן על עשה, וכן הוא בנשמת אדם (סי' קיט אות ח) ועיי"כ יש להשאר עכ"פ כזית חמץ (ולא למכרו לעכו"ם) כדי לקיים מצוות "תשיבתו", וכן מבואר במי"ב (סי' תמח ס"ק ח)]. ועיי' לקמן בדיני מילוי השטר אות ג', האם יש למכור (או להשכיר) במכירת י"ג או במכירת י"ד.

בעלי מניות וחברות ביטוח

בעלי מניות בחברות שברשותם חמץ, עליהם להחמיר ולמכור לנכרי המניות קודם פסח. [מנח"י (חי"ג סי' א אות כז), הגר"ש"א זצ"ל (נתיבות שלום סי' קעג סעי' ט אות לג) והגר"ש"א זצ"ל (מבית לוי ניסן ע"ב כח)]. ועיי' בחשב האפוד (חי"א סי' פכ) שמיקל בזה. ובעל חברת ביטוח המקבל אחריות על נכסים וביניהם חמץ, אינו צריך למכור זה לעכו"ם. [ועיי' לקמן בדיני מילוי השטר אות ג', האם יש שאינו מקבל עליו שמירת החמץ בפועל אלא לשלם על הפסד].

מכירת י"ג או י"ד

מי שמחמת טרחא צריך להפטר מבדיקת חמץ בחלק מהחדרים וכדומה, על ידי השכרת המקום ומכירת החמץ לעכו"ם, י"א שצריך לעשות כן ביום י"ג ניסן. [חיי"א (כ"ל קיט אות יח) ומקור חיים (סי' תלג ס"ק ד)]. ויש חולקים וסוברים שאף אם מוכר החמץ ביום י"ד בניסן נפטר מהבדיקה. [בנין עולם (סי' כ)]. ואין למחות ביד המקילים, ומי"מ המוכר ביום י"ג שפיר עדיף טפ"ל. [מי"ב (סי' תלג ס"ק לב)]. והמנהג להקל. [הגר"ש"א זצ"ל (הליכ"ש פ"ה הנה" ו). וכן פסקו החזו"א (חוט שני פסח עמי ק"ז) והאור לציון (חי"ג פ"ז אות ט)].

איזה חמץ נמכר במכירת י"ג (למחמירים לעיל)

במכירת יום י"ג משכירים לעכו"ם את המקומות שרוצים להפטר מלבדוק. גם מוכרים החמץ שאינו ידוע המונח בהם. אבל שאר החמץ שבבית שיתכן שירצה עדיין לאוכלו מוכרים לנכרי רק ביום י"ד. [הגר"ש"א זצ"ל (חוט שני פסח עמי רנ"ג)].

הדר בדירה שכורה

הדר בדירה שכורה רשאי להשכירה לעכו"ם על ידי המכירה המקובלת, על מנת להפטר מבדיקת חמץ. [עיי' מי"ב (תמח ס"ק יט), דברי מלכא"ל (ח"ד סי' כב) ותו"ח (חי"ב סי' ר"ט) ואכמ"ל].

קנין סודר

הממנה שליח אע"פ שמעיקר הדין לא צריך קנין, מ"מ לענין מכירת חמץ נהגו לכתחלה לעשות קנין חליפין להראות שגומר בלבו למכור. [עיי' רמב"ם (מכירה פ"ה הי"א - ג). ועיי' עוד בזה בשמעתא עמיקתא גליון של"ח].

מכירה על ידי שליח או דרך הטלפון

מי שאין בידו למסור השטר הרשאה בעצמו, יכול למנות שליח במקומו, ויכול לעשות כן אף עיי' הטלפון. [הגר"ש"א זצ"ל (סידור פסח כהכלתו פ"ה אות ד)].

החמץ נמצא בארץ אהת והבעלים בארץ אחרת

כשהחמץ נמצא במקום אחד והבעלים במקום אחר, ובמקום שהבעלים נמצאים הוא עדיין קודם התחלת שעות, והחמץ מונח במקום אשר לפי ערך שעות היום הוא אחר שש שעות או לפני כדומה, י"א שהחמץ לפי המקום שהחמץ מונח שם. [עונג יו"ט (סי' לו) וכה"ח (סי' תמג אות ז)]. ודעת רוב הפוסקים לפי המקום בו בעלי החמץ נמצאים. [לבושי מרדכי (תני סי' מז) ואר"צ (חי"א סי' פג)]. ומי"מ לכתחלה יש לחוש לדעה הראשונה. ועל כן אם החמץ נמצא במקום שלפי ערך שעות היום, יגיע זמן ביעור חמץ קודם שיגיע זמנו במקום שנמצא בעל החמץ ישתדל למכור את החמץ קודם שיגיע זמן זה. [אג"מ (ח"ד ססי' צה) ומנחת יצחק (חי"ז סי' כה ד"ה ומי"מ למעשה)].

שימוש במקומות שנמכרו במכירת י"ג

המוכר חמצו במכירת י"ג ומשכיר גם מקומות להפטר מבדיקה, רשאי להשתמש בהם רק בצורה עראית כמבואר לקמן לענין השתמשות בפסח במקומות שהושכרו לעכו"ם. ועל כן מקומות שצריכים להשתמש בהם עד זמן איסור חמץ, ישכירם במכירת י"ד, או עכ"פ יתנה שיהיה לו רשות להכנס שם עד פסח.

חמץ הנמכר לנכרי בימי הפסח

להכנס בחדר הנמכר לעכו"ם בימי הפסח

אין להכנס לחדר המושכר לעכו"ם. אולם אם שכח משהו הנצרך לפסח מותר להכנס בו (אף בפסח). [הגר"ש"א זצ"ל (חוט שני חי"ב עמי יח)]. והגר"ש"א זצ"ל (הליכ"ש פ"ו אות ח) נקט להקל במקום צורך גדול.

שימוש בתרופות שנמכרו במכירת חמץ

אף על פי שנוהגים לכולל התרופות במכירת חמץ משום חשש תערובת חמץ. מ"מ לצורך חולה וכדומה מותר להשתמש בהם, כי בית הדין מתנה מראש עם הנכרי שירשה לישראל להשתמש בהם במידת הצורך. [כן נוהגים בתי דינים המהשכרים המהודרים במכירת חמץ].

נמצא חמץ בביתו בימי הפסח

אם מצא חמץ בפסח חייב להוציאו מרשותו ולבערו. [שו"ע (סי' תמו סעי' א) ומי"ב (שם)]. ואם מצאו שבת או יו"ט שאסור לטלו משום מוקצה, וכמו כן אסור לשורפו, עליו לכסותו בכלי, ובמצאי שבת או מצאי יו"ט יבערנו. [שו"ע (שם) ובמי"ב (שם)]. ובמונניו שמוכרים חמץ לעכו"ם, אם מצא חמץ אפילו מהחמץ שלא פירט בשטר מכירה אינו חייב לשורפו, ויעשה מחיצה. [שבט הלוי (חי"ט סי' שח אות ב)]. ואם אינו יכול לעשות מחיצה ורוצה להוליכו למקום שהחמץ של הגוי נמצא שם יעשה כן על ידי עכו"ם, ואם אין עכו"ם יכול לסלקו בעצמו ויגלה דעתו במפורש (בפה מלא) שלא רוצה ליכות בו. [שבט הלוי (חי"ו סי' ג)]. ועיי"ש א"כ שביאר דברי הריב"ש המובא בבחי"ל (שם ד"ה ד"ה בבית)].

